

Länsstyrelsen
Västmanlands län

NATURVÅRDSENHETEN

Enkätundersökning om skador i gröda av stora betande fåglar (2012-2014)

Sammanställning av svar från brukare i Västmanlands län

Författare: Daniel Mallwitz & Sofia Sollenberg

LÄNSSTYRELSENS RAPPORTSERIE

Rapport 2015:10

Titel: Enkätundersökning om skador i gröda av stora betande fåglar (2012-2014)
Författare: Daniel Mallwitz & Sofia Sollenberg
Vilthandläggare
Naturvårdsenheten
Länsstyrelsen i Västmanlands Län
Dnr 218-2996-2015
Omslagsbild: Fåglar och tröska
Foto: Johan Månsson

Innehåll

Inledning	2
1 Allmänt	3
2 Skador orsakade av gäss	5
3 Skador orsakade av tranor	7
4 Skador orsakade av svan	9
5 Besiktning och ersättning av skada	11
6 Skrämsel och andra åtgärder	13
7 Appendix 1: Skador av stora betande fåglar i gröda	14

Inledning

Stora betande fåglar, som tranor, svanar och gäss, kan orsaka stora skador i jordbruket. Skadorna orsakas av bete, men även nedtrampning. Många av dessa arter är fredade och därför betalar staten ersättning för de skador de orsakar. Endast ett fåtal rapporter om skador orsakade av stora betande fåglar har inkommit till Länsstyrelsen i Västmanlands län, trots att flera av arterna förekommer i hela länet samt att vi ser en ökande population av flertalet av dem i hela landet.

Länsstyrelsen vill undersöka varför få skador rapporteras. Är det så att skador orsakade av stora betande fåglar inte rapporteras eller förekommer inga skador av dessa i länet? För att få svar på detta skickade Länsstyrelsen i Västmanland ut en enkätundersökning till potentiellt berörda brukare i länet. Utskicket gick till brukare som gjort en SAM-ansökan för 2014 för mer än 5 hektar och/eller hade får. Totalt skickades drygt 1600 enkäter ut och drygt 200 besvarades.

I denna rapport har resultatet av dessa svar sammanställts i form av diagram och text. Vi frågar medvetet att göra en djupgående tolkning av svaren från enkäten i denna rapport, utan väljer att presentera den sammanställda statistiken.

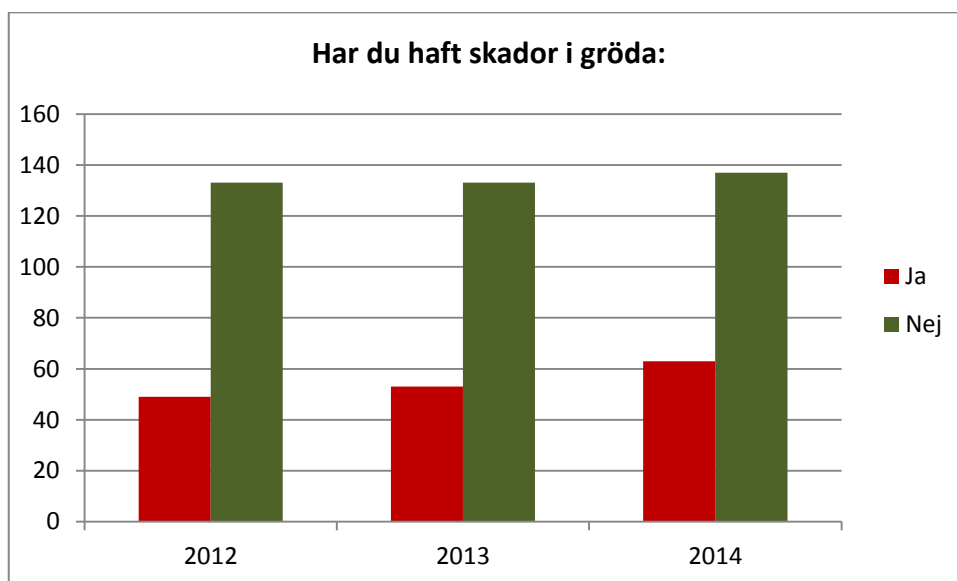
Daniel Mallwitz

Sofia Sollenberg

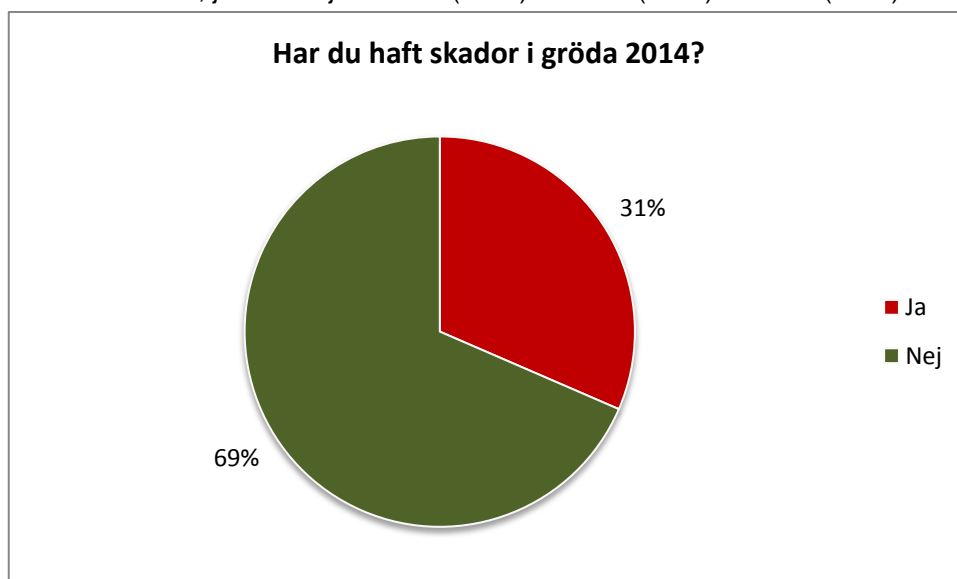
2015:NN

1 Allmänt

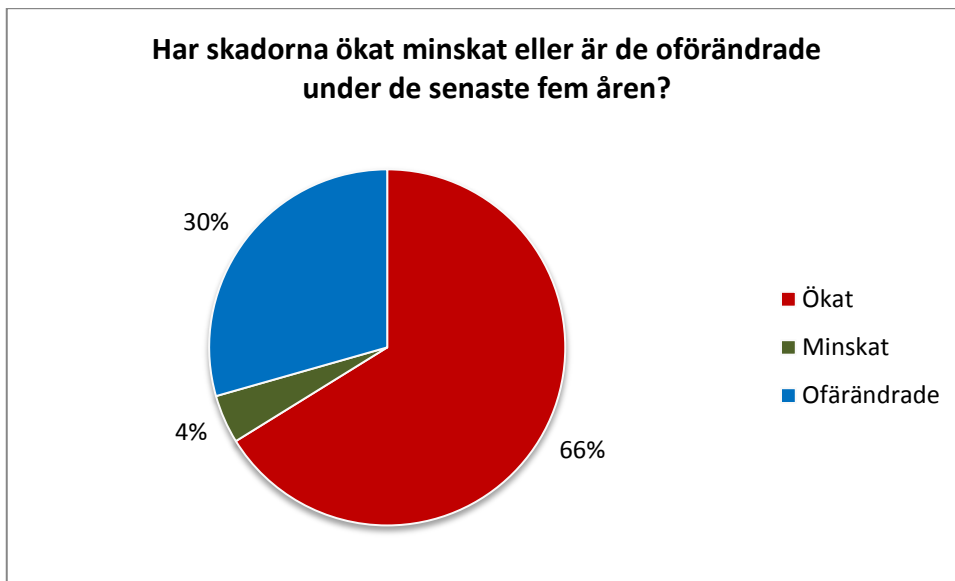
31 % av de brukare som besvarat enkäten har haft skador i gröda orsakade av stora betande fåglar under odlingssäsongen 2014 (Figur 2). Skador orsakade av stora betande fåglar är oförändrat eller svagt ökande över tid (Figur 1). 66 % av de brukare som uppger att de har skador på gröda uppger även att skadorna ökat de senaste fem åren. Endast 4 % av brukarna ser en minskning av skador och 30 % uppger att skadebilden är oförändrad under de senaste fem åren (Figur 3).

Figur 1 Har du haft skador på åkergröda orsakad av trana, svan eller gås 2012 - 2014?
Svars alternativ; ja eller nej. N = 200 (2014) N = 186 (2013) N = 182 (2012)

Figur 2 Har du haft skador på åkergröda orsakad av trana, svan eller gås 2014?
Fördelningen i procent. N = 200

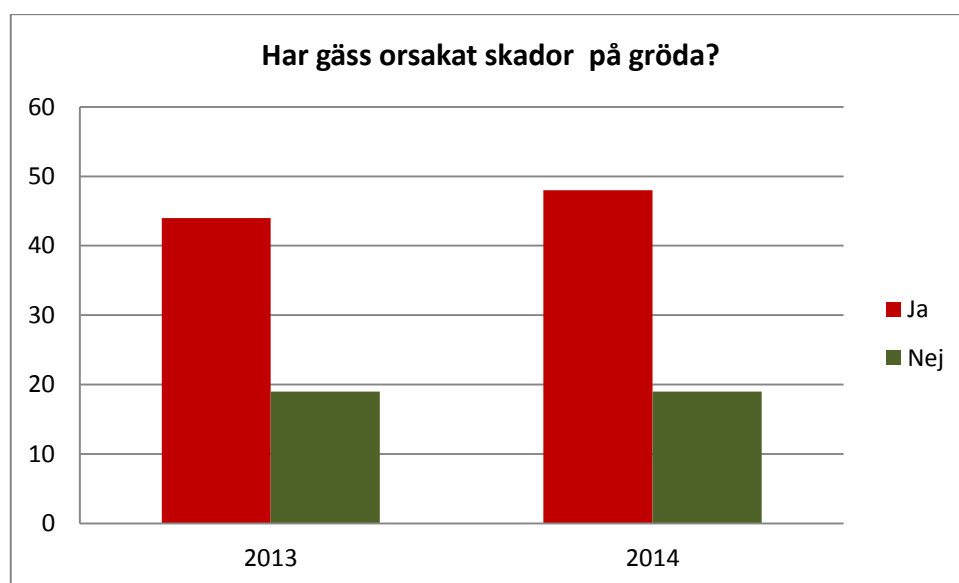

Figur 3 Huruvida brukare med skador upplever att skadorna ökat, minskat eller är oförändrade under de senaste fem åren? N = 68

2 Skador orsakade av gäss

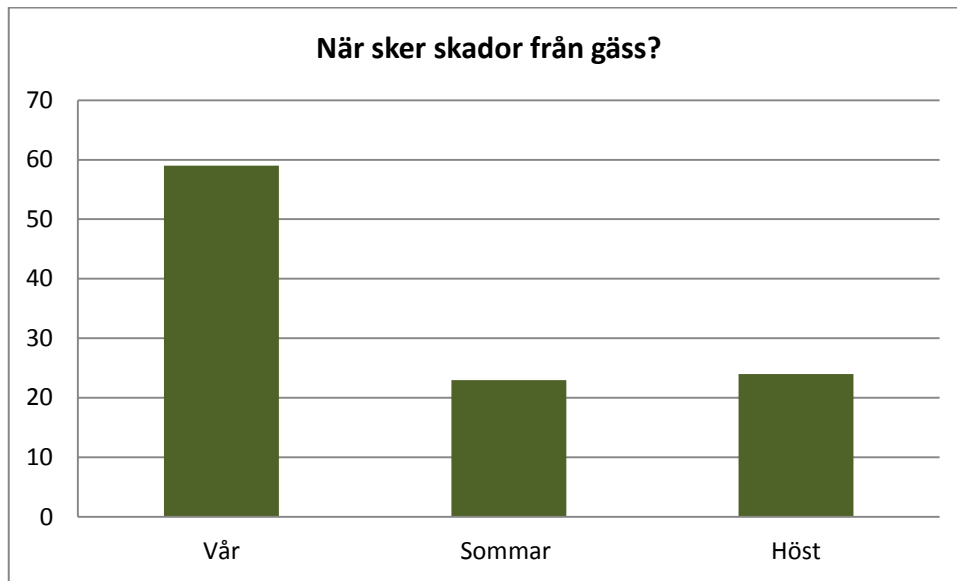
Tillfrågade brukare har efter att de besvarat frågan om de har haft skador eller ej kunnat specificera eventuella skador efter fågelart, tid på året de upplever skadorna samt vilken gröda som skadats.

Skador orsakade av gäss är stabilt de senaste två åren (Figur 4). Skador av gäss sker framförallt på våren men kan även förekomma på sommar och höst (Figur 5). Höstvet, vall och korn är de tre grödor som rapporteras vara mest ansatt av gäss (Figur 6). Vi har ej tagit hänsyn till fördelningen av grödor i landskapet.

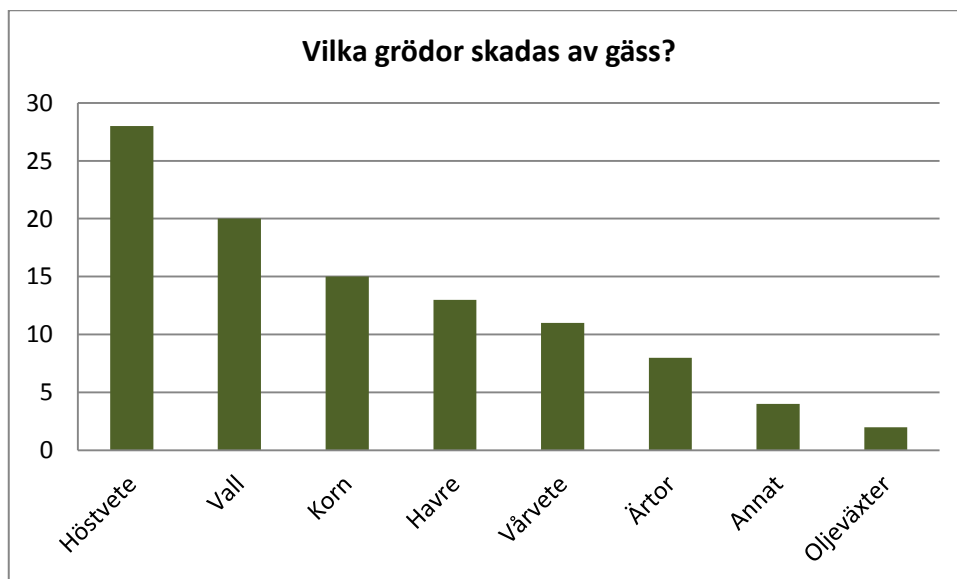

Figur 4 Huruvida gäss orsakat skador på gröda under odlingssäsongen 2013 och 2014. N = 67 (2014) N = 63 (2013)

Figur 5 Tidpunkt på året för skador orsakade av gäss. Mer än ett alternativ kunde väljas.

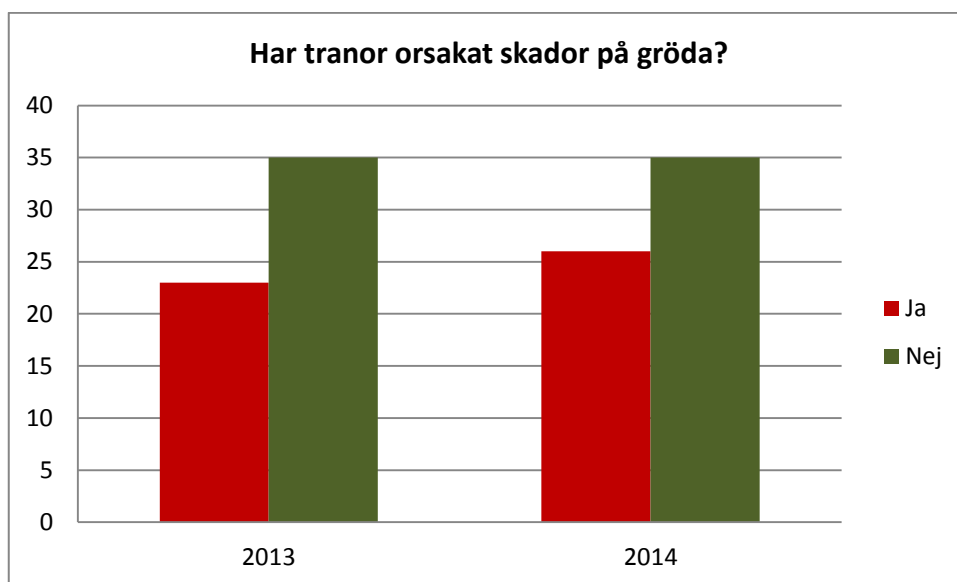

Figur 6 Vilka grödor som gässen orsakat skada på. Mer än ett alternativ kunde väljas.

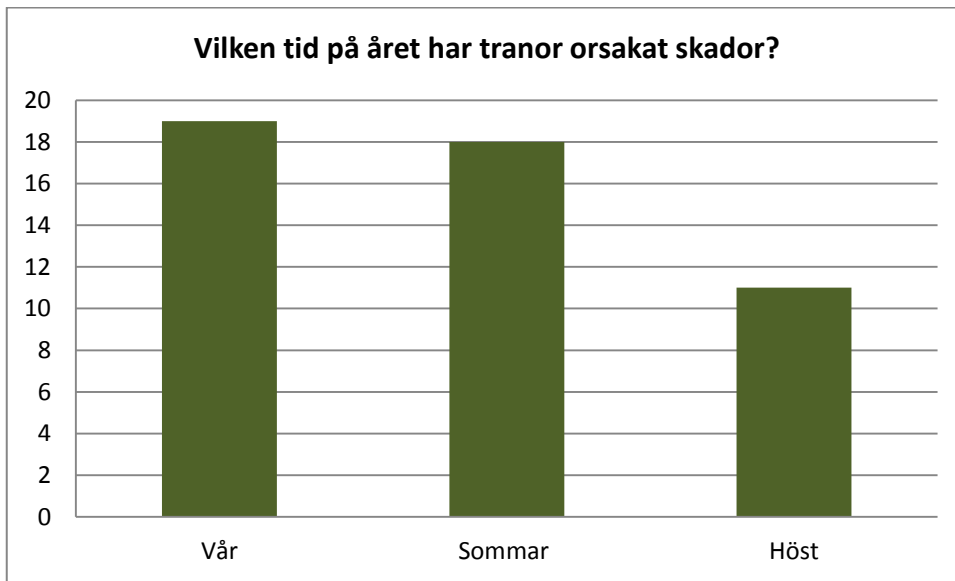
3 Skador orsakade av tranor

Tillfrågade brukare har efter att de besvarat frågan om de har haft skador eller ej kunnat specificera eventuella skador efter fågelart, tid på året de upplever skadorna samt vilken gröda som skadats.

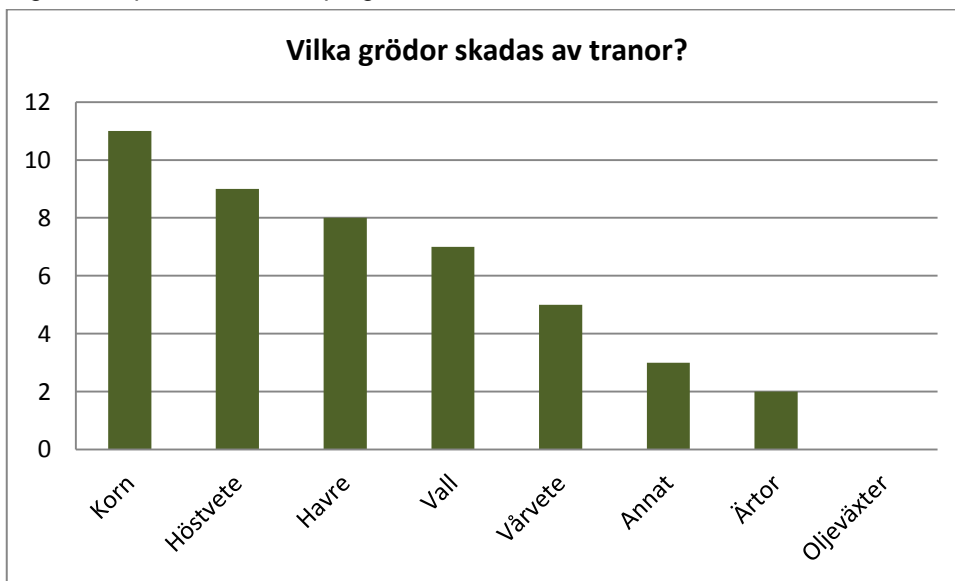
Skador orsakade av tranor är stabila de senaste två åren, alternativt svagt ökande (Figur 7). Skador av tranor sker på våren, sommaren och till viss del även på hösten (Figur 8). Korn, höstvetete och havre är de tre grödor som rapporteras vara mest ansatta av tranor (Figur 9). Vi har ej tagit hänsyn till fördelningen av grödor i landskapet.

Figur 7 Huruvida tranor orsakat skador på gröda under odlingssäsongen 2013 och 2014. N = 61 (2014) N = 58 (2013)

Figur 8 Tidpunkt för skada på gröda orsakad av tranor. Mer än ett alternativ kunde väljas.

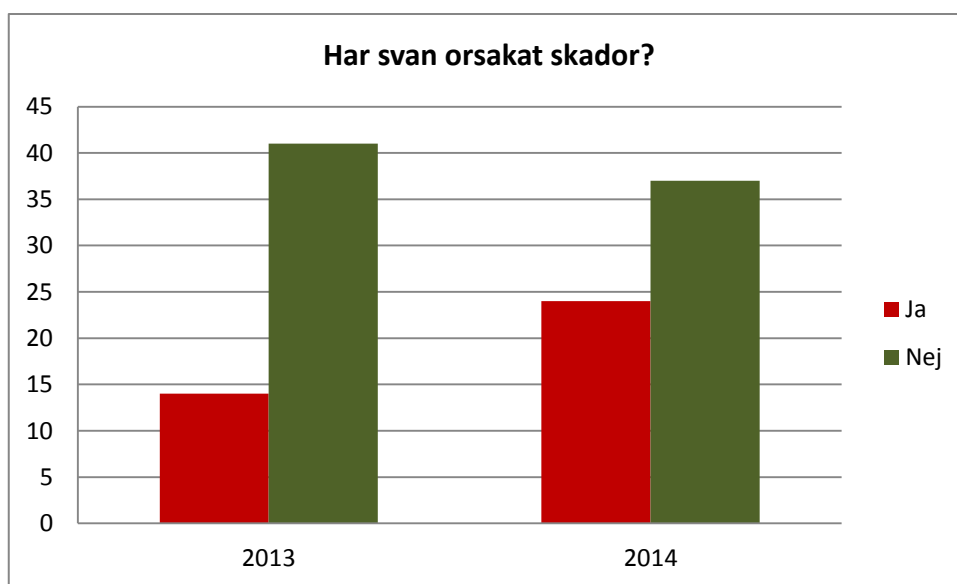

Figur 9 Vilka grödor som har fått skador av tranor. Mer än ett alternativ kunde väljas

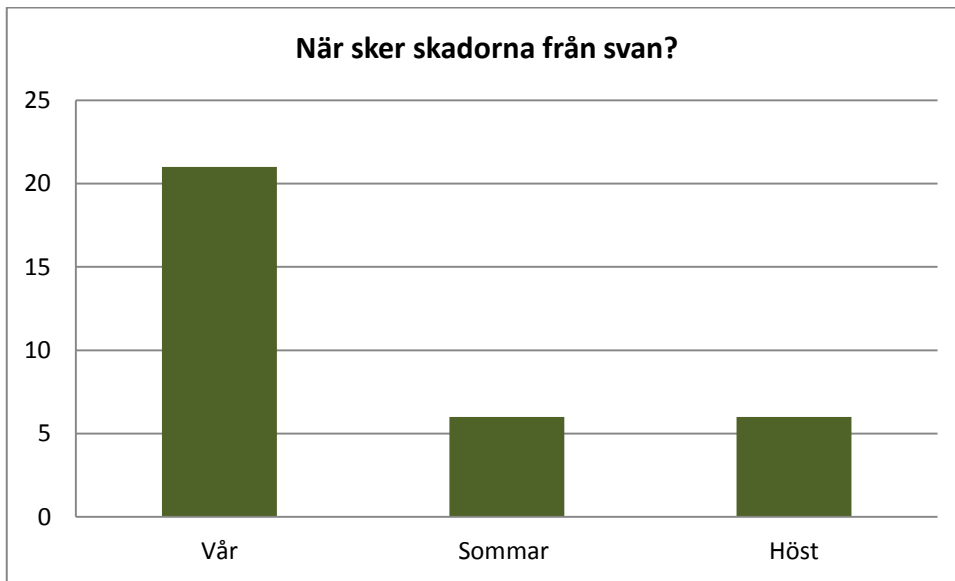
4 Skador orsakade av svan

Tillfrågade brukare har efter att de besvarat frågan om de har haft skador eller ej kunnat specificera eventuella skador efter fågelart, tid på året de upplever skadorna samt vilken gröda som skadats.

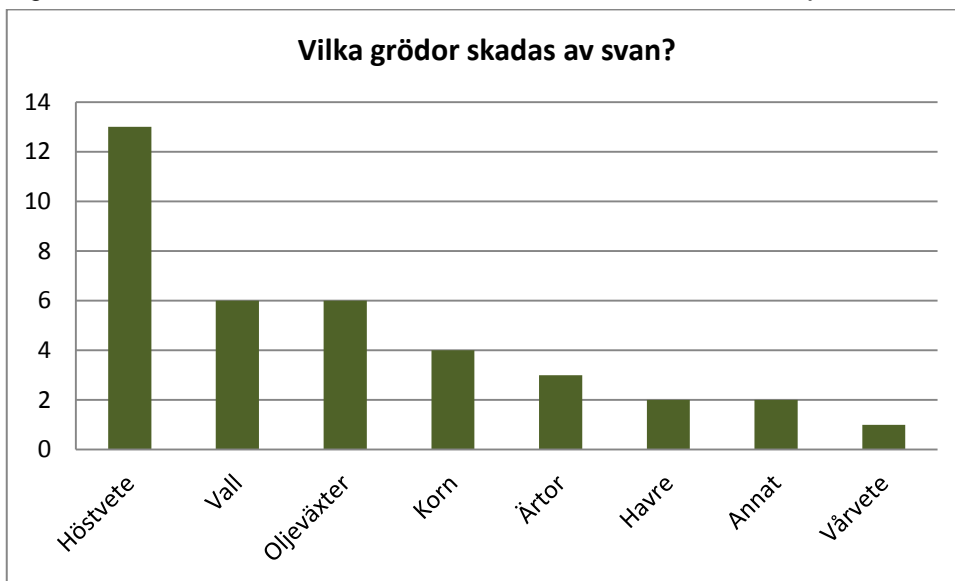
Skador orsakade av svan har ökat de senaste två åren (Figur 10). Skador av svan sker framförallt på våren, men kan även förekomma på sommaren och hösten (Figur 11). Höstvet, vall och oljevaxter är de tre grödor som rapporteras vara mest ansatta av svan (Figur 12). Vi har ej tagit hänsyn till fördelningen av grödor i landskapet.

Figur 10 Huruvida svan har orsakat skador på gröda. N = 61 (2014)N = 55 (2013)

Figur 11 När sker skadorna av svan? Mer än ett alternativ kunde väljas

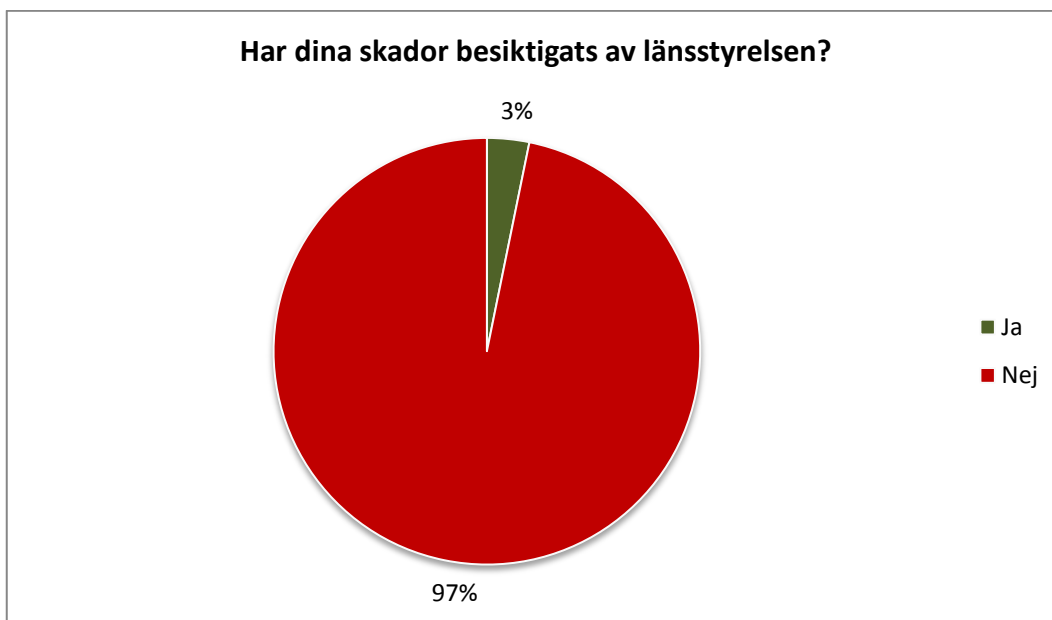

Figur 12 Vilka grödor har fått skador av svan? Mer än ett alternativ kunde väljas

5 Besiktning och ersättning av skada

Brukare som svarat att de hade skador orsakade av betande fåglar kunde även besvara frågan om huruvida de varit i kontakt med Länsstyrelsen angående besiktning och eventuell ersättning.

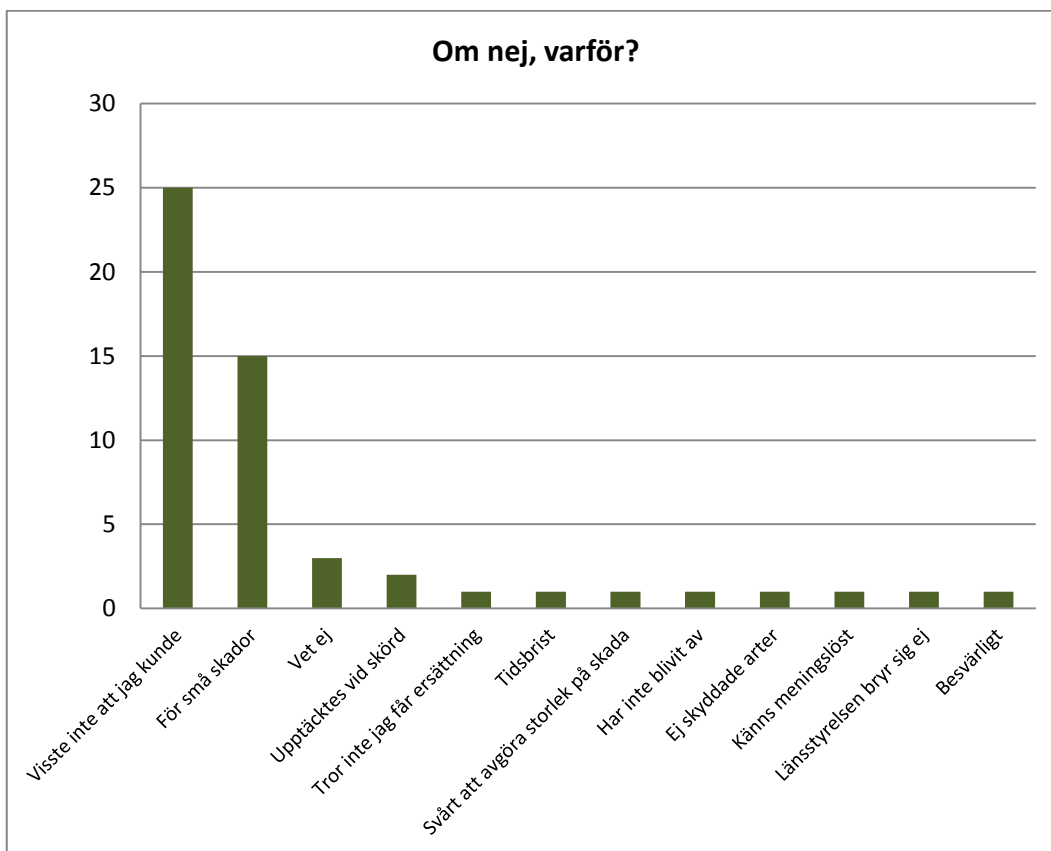
Endast 3 % av brukarna som rapporterar att de har haft skador 2013 och/eller 2014 har anmält skadorna för att få dem besiktigade (Figur 13). En lika låg andel har ansökt om ersättning (Figur 14). På frågan om varför de ej sökt ersättning är det vanligaste svaret att de inte visste att det gick att få ersättning för skadorna eller att de anser att skadorna är för små för att det ska vara värt att söka (Figur 15).

Figur 13 Har skadorna orsakade av stora betande fåglar besiktigats av länsstyrelsen? (2013-2014). N = 125

Figur 14 Andelen brukare som drabbats av skador under 2013 eller 2014 som sökt ersättning för skadorna hos länsstyrelsen. N = 120

Figur 15 Orsaken att ersättning inte söktes trots att det fanns skador. N = 53

6 Skrämsel och andra åtgärder

Brukare som svarat att de hade skador orsakade av betande fåglar kunde även besvara frågan om huruvida de använt sig av någon typ av skrämsel för att undvika eller minska skadorna. Ungefär hälften av brukarna har använt sig av skrämsel (Figur 16) och metoderna som använts är framförallt skyddsjakt, skrämselskott och att aktivt röra sig ute i fältet (Figur 17).

Figur 16 Huruvida brukarna använt sig av skrämsel eller ej. N = 42

Figur 17 Vilken typ av skrämsel som brukaren säger sig använda. N = 37

7 Appendix 1: Frågeformulär om skador av stora betande fåglar i gröda

Vi ser att skador i gröda av stora betande fåglar ökar i hela landet. För att få en överblick över läget i länet och för att vara beredda med resurser inför säsongen, vore vi väldigt tacksamma om du vill svara på dessa frågor.

Ni kan använda svarskuvertet, lämna in formuläret vid viltskademötet eller maila det direkt till mig sofia.sollenberg@lansstyrelsen.se

Kryssa in det alternativ som du tycker bäst stämmer

Har du haft skada på åkergröda orsakad av trana, svan eller gås?

2012		2013		2014	
ja ☐	nej ☐	ja ☐	nej ☐	ja ☐	nej ☐

Har skadorna ökat, minskat eller är de oförändrade under de senaste fem åren?

ökat minskat oförändrade

Följande frågor gäller gäss

Har gäss orsakat skador på dina grödor?

2013		2014	
ja ☐	nej ☐	ja ☐	nej ☐

När på året sker skador av gäss?

vår sommar höst

Vilka grödor har du fått skadade av gäss?

havre korn vårvete höstvete ärtor vall
oljevaxter annat i så fall vad? _____

Följande frågor gäller trana

Har tranor orsakat skador på dina grödor?

2013		2014	
ja ☐	nej ☐	ja ☐	nej ☐

När på året sker skador av tranor?

vår sommar höst

Vilka grödor har du fått skadade av tranor?

havre korn vårvete höstvete ärtor vall
oljevaxter annat i så fall vad? _____

Ingår i Länsstyrelsens rapportserie
ISSN 0284 - 8813

Har du frågor, önskar fler exemplar m m, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 86 Västerås

Tfn 021-19 50 00 | Fax 021-19 51 35 | E-post: vastmanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/vastmanland